



FÁBIÁN LÁSZLÓ

# A vélekedő ember

AZ URBANIZÁLÓDÁS BÁJA

*csak a részek szaladgálnak  
az egésztől mérgezetten*

Weöres Sándor

Aquincumban, az arénán kívül, bokor alján vetési varjú csipeget; leszáll mellé egy másik gyászhuszár, az előbbi nyomban feléje vág, elhajtja, a kárvallott az aréna faláról figyel, hogyan férkőzhetne mégis a lehetséges terítékhez, ám fél, ismerheti a másik erőszakosságát, jóllehet, az meg azt nem veszi észre, a bokor mélyén feketeerigő kapirgál; hogy mit találhatnak, a megfigyelő számára nem derül ki, ő a HÉV megállóban várakozik, onnét nem lehet kivenni az avar alatti kínálatot; csupán arra gondol, hogy mintegy kétezer évvel ezelőtt ugyancsak tipródhattak itt varjak (ugyanezek – szögezhetné le Schopenhauer szellemében), vagy talán mégsem, későbbi keletű a madarak urbanizálódása (de hát miféle urbs létezett itt?), ám előfordulva hasonló önzéssel zárták ki a gyöngébbeket a föllelt táplálékból, ugyanis ha nem így cselekednek, akár már ki is halhatott volna a varjú-faj, de nem, de télen ellepik a várost, akkor is, ha nincs nagy hó, nincs nagy hideg, miképpen városlakók lettek a szarkák, az örvös galambok, a szajkók, minapában pedig csapatnyi őszapó csipegetett a madáreleség golyóból, ami hálójában csüngött az ezüsfenyőről – eredetileg a cinkéknek szánva, így azonban még elégedettebben a hosszúfarkú apróságokkal;

a villanyvezetékeken meg mókus poroszkál az úttest fölött, róka lopakodik a kertekbe –

úgy tetszik, a város biztosabb megélhetés nyújt, mint az eredeti élőhely; hajlamos volt az ember azt hinni, hogy ez a tégl- és betonrengeteg csupán őt illeti; az állatok pedig – könnyebb megélhetést keresve – esélyeket kutatnak föl maguknak az új körülmények között: urbanizálódnak (a galambok, a patkányok, nyestek stb. már jóval korábban városlakókká váltak; a nyestek nem fintorognak a jóízű gépkocsi kábelektől sem: megrágnak a tulajdonos bosszúságára) –

más vidékeken majmok, medvék, jegesmedvék garázdálkodnak a városokban, a hulladékbán turkálva találnak új élet-lehetőséget, hiszen a fogyasztói társadalom egyúttal a legpazarlóbb szemétermelő is – íme, az igazi, a biológiai tömegvonzás;

közös volna hát valóban ez a bolygó valahány élőlényé számára?

elvben (mondjuk így: a teremtői akarat szerint)

egyelőre – talán

ne legyen kétség afelől, amennyiben az ember érdekei megkívánják, elúzi, lemészárolja, kiirtja a „kártékony” fajokat (ha értené a világot, a kozmosz rendjét, fölfog-

hatná: rá nézvést sem föltétlenül azok), megtette – persze – többször fajtestvéreivel szintén; ennek megfelelően fejlesztéi pusztító technikáit, tudja: előbb-utóbb sor kerül bevetésükre; az az önzés, az az agresszió, amely abban a magányára hagyatkozó fekete varjúban ott a csipegetésben megnyilatkozott, genetikailag sajátja a „csúcsragadozó-nak”, gondosan, sőt: tudományosan kirafinált eszközei mindenkor a kíméletlenül ismétlődő Endlösungok szolgálatára állnak készen –  
ha szeszélye úgy hozza, megöli a feketerigót is...

\*

buszra várok a nagy forgalmú főútvonalon, ahol még így, a délelőtt közepében is szinte összefüggő a nyüzgés: egymást érik a gépkocsik, amikor a szemközi nyúlgát tetején fölbukkan macskám jellegzetes kék-szürkéje, vígan ereszkedik le a gátról, majd fölgyorsítva átvág az úttesten, hogy elrohanva mellettem bevesse magát egy kertbe, éppen csak annyit tudok odavetni neki: nem mész haza! ám nem hederít rám, elégedetten poroszkál – remélhetőleg hazafelé – a kerti úton; mindenesetre most már tudom, ide jár udvarolni – tavaszélot sejtve ebből az egyre langyosabb februárból – csak hát...

nos, igen, ez egy macskának egyáltalán nem életbiztosítás, átkelni a főúton (emlékezetem valamelyik pókhálós rekeszéből fölmerül: egy tavasszal kisfiammal autózunk a zalai dombok között, az úttesten elgázolt békák rángatóztak, vagy éppen már belevulkanizálódtak az aszfaltba, otthon este a gyerek megható rajzban emlékezett a tömegmészárlásra és az agóniára) –

kalandozó macskám talán tapasztalt, talán elég intelligens a városi közlekedéshez (eddig mindenképpen így konstatáltam közvetlenül a ház, kertünk közelében), azonban a szerelem vakká tesz; ezt egy mégannyira dörzsölt kandúr esetében sem nehéz észrevenni;

jövője ebben a pillanatban egyenesen riasztónak látszik aggodalmaskodó gazdája szemében

egyik elődje, egy kék perzsa, ki sem ment az úttestre anélkül, hogy körülnézett volna, érezte a veszélyt, nem nagyon kellett féltennem (egyébként attól sem – a mostanit csakúgy nem –, hogy valaki magával viszi, fölöttébb bizalmatlan volt idegenekkel szemben);

tulajdonképpen erről a mostaniról, erről a burmáról nem derült ki, mennyire megbízható (érzékkelhető intelligenciája mellett) a közlekedési érzéke, az annál inkább, hogy hajlamos súlyos konfliktusokba belemenni (félre a passzívvál: kezdeményezni!): tavaly ilyenkor letépett fél pofával érkezett meg egyik légyottjáról (föltéhetőleg erős rivális akadt), heteken át orvosi kezelésre szorult, de fölgyógyult, még szépsége sem károsodott;

az úttesten aligha csupán erről lenne szó!

adódhat, minden bizonnyal adódik olyan forgalmi helyzet, amikor az autóvezető nem kockáztathatja meg a fékezést, a megállást annyira sem egy előtte oktanul át-

szaladó állat miatt, mert beláthatatlan kimenetelű karambolt okozhat – életben, egészségben, vagyonban keletkezhet kár;

a mérleg másik serpenyőjében a macska szabadsága –  
esetenként: az élete

sőt, léteznek olyan autósok, akik úgyszólván egyenesen vadásszák ezeket az előt-  
tük átszaladó állatokat, ostoba gyűlöletből, annál is ostobább babonáságból (a fekete  
macska otromba allúziója; képtelenség a gyanakvás nélküli társasági létre)

a társam > ellenségem

a föloldhatatlan szeretetlenség: egyetlen pillanatra sem engedni a gyöngédség csá-  
bításának, mivel az egyértelműen csapda –

a város egyenesen a csapdák halmaza, merő kiszámíthatatlanság; különös, hogy  
ezt mégsem az átlagon fölüli előérzettel megáldott macskák tudatosítják magukban,  
hanem az emberek...

\*

egynémely gyöngébb (?) társunkat merő haszonlesésből, oktalan félelemből, figyel-  
metlenségből, tehát: mindenképpen önzésből már eltávolítottunk, mi több: kiirtot-  
tunk magunk mellől, elrabortuk életterüket (sokszor éppen azzal a céllal, hogy oda  
várost telepítsünk, megvontuk tőlük a tisztas rejtőzködés lehetőségét, elhappoltuk  
táplálékukat, vagy éppen őket vadásztuk le a magunk táplálására, ruházkodására, de  
még száználmas vágyaink kiélésének biztosítására is, ahogyan a széles szájú orrszarvú  
amiatt kerülhetett fajaként végveszélybe, mivel észér csirkefogók tülkét afrodisziaku-  
mul kínálják testi-szellemi nyomorultaknak), eszünk ágában sem volt sosem, hogy  
*egyek* vagyunk a teremtésben, hogy létezhet valami magasabb rendű az együttélésben,  
olyasféle, ami esetleg a létezésünk záloga, és már nem pusztán előképünket, a rudo-  
pitecust bámuljuk reprodukciókon, de hovatovább olyan közeli rokonunkat, mint a  
hegyi gorilla, amelyiknek mancsa elengedhetetlen „éke” fennhéjázó milliárdosok íz-  
léstelen hajlékainak;

olykor pedig – hallván természetvédők riasztó beszámolóit – krokodilkönnyeket  
hullatunk elvesztett/elvesztegetett társaink sorsán, visszakívánjuk szűkös (mindegyre  
szűkülő) erdeinkbe a barnamedvét, a farkast, ezúttal – remélhetőleg – nem azért,  
hogy erkölcstelen politikusok lelődözzék őket, hanem mert érezzük az egyensúly hi-  
ányát, sajnáljuk, hogy a még meglévő fajok sincsenek mindig a helyükön, hogy a  
szarka – teszem azt – rájár nassolgatni a maradékra, amit szeszélyes macskám meg-  
hagyott –

és akkor következze a csoda:

vonaton utaztomban, ha csak nincs valami elodázhatatlan földatom, jobban sze-  
retek nézelődni, mint olvasni vagy éppen írni (számítógépezéssel nem is kísérlete-  
zem), hiába ismerem – úgy tetszik – a megszokott útvonal minden zugát, a táj  
folyvást változik, még nem is csupán az évszakok, az időjárás szerint, nem pusztán  
az ember ormóttan belepiszkálása nyomán, hanem mivel (egyelőre) élő szervezet –

noha az *entrópia* meredélyén –, nemcsak önmaga újratermelésére, de odébb és odébb mentegetésére, kitérésre is képes; eddig az adott környezetben ismeretlen fajok lelnek újabb menedékre, hátha...

nos, a *hátha* – ismételném mániákusan – olyasféle lejtő, amelyen jó, ha megállás van, a fölfelé kapaszkodás úgyszólván reménytelen;

és most mégis!

mintha tanúja lettem volna egy kecsgetető pillanatnak

vágtatott lefelé a Bakony peremén a gyorsvonat a szentgáli emelkedőről, persze hogy az erdőt szemléltem, fehérlettek a ritkás hófoltok, én azonban a hóvirágok fehérjére voltam kíváncsi, azt vártam reménykedve, talán nem csökkent a populáció, idejébe született jogszabály tiltja szedését, és itt-ott látni is véltem kisebb-nagyobb szőnyegeit, ám egyszercsak szürkés-drapp, fölálló fülű állat meredt rám a bozótosból, pontosabban: inkább az elcsattogó szörnyetegre, a vonatra; hiúz – horkant föl hirtelen tudatom mélyéről, ám mindössze néhány másodpercnyi látomás volt, aligha elegendő, hogy megbizonyosodjam valóságáról, de mégis, de akkor is, hogyan tévedhetnék ekkorát?

voltaképpen tévedhetnék, mivel a közelmúltban számos híradás adta tudunkra, hogy az európai nagymacska visszatelepülése sikeresnek látszik, hogy netán már ötven példány kóborolhat nálunk is, ahogyan újfent van nádi farkasunk (aranysakál, már Toldi bátran csatázott vele; ugyan nem egészen tudható, miért), szaporodhatnak, egyelőre van hely számukra; elképzelhető, noha nem valószínű, a híradásokból vizi-onáltam ezt a csodálkozó példányt utazásom színesítésére –

ugyanakkor olvastam alfajáról, az ibériai vagy párduchiúzról; az pedig egyre közelebb merészkedik Madridhoz, ami már amiatt sem a legszerencsésebb „ötlet” tőle, mivel lankadatlan forgalmú autópályákon kell átkelnie, a legkeményebb csapdát kell kikerülnie, amit valaha a „legnagyobb vadász” kiötölt; mármint, ha mégis elérné a fővárost, vajon fölcsap kukabúvárnak, ahogyan a jegesmedvék teszik Észak-Amerikában? akkora bőséggel, mint az ember hulladéka, úgysem találkozhat mással; gyérünk urbanizálódni, csattanhat föl a friss biológiai parancs, amit kis idő múltán vélhetőleg genetikailag örökít át utódaira, ahogyan az indiai nagyvárosok elszemtelenedett, elűzhetetlen majmai;

(falumban a horgászto hattyúi; mihelyst valami zöld vetés, például: repce, fölélénkülve kibukkan a hóréteg alól, nyomban félszázuk telepedik ki rá – méretes bukkás „hófoltot” képezve; Istenem, én meg hogy irigyeltem a berliniektől a Wannsee színpompás mandarinkacsáit!)

itt és most viszont eltökélten, makacsul a hiúznak szurkolok (na persze, a barnamedvének, farkasnak szintén), kerüljön csak vissza egykori közegébe, azazhogy: a már réges-rég megbolygatott, de a továbbiakban az emberi érdek jelentősebb károsodása nélkül békén hagyható bozótosokba, lelje föl ott újra megélhetését, és ne a vonatot bámulja azzal a szánandó nosztalgiával, amivel mostanában a rókák teszik – úton, útfélen;

ha lehetséges, ne urbanizálódjék;

nekünk sem tett mindenben jót, akik egyáltalán rákényszerültünk az urbanizáció kétes áldásaira, sőt, újabban már alkalmi és végleges kibúvókat is keresünk előlük; ránk férne kevéske józan holizmus, aligha lennénk kergébbek tőle,,

\*

természetesen tisztában vagyok vele, sorsunk az urbanizáció, ha egyszer ki akarjuk kerülni a túlnépesedés csapdáját; valószínű azonban, ahhoz hogy megússzuk, valamikét helyre kellene hoznunk az általunk hanyagul, felelőtlenül és szűkeszűen fölborított környezeti rendet, még nem is csupán a mértéktelen szén-dioxid-kibocsátás visszafogásával, noha azzal föltétlen, hanem az élővilág, tulajdonképpen társaink megbecsülésével, óvásával, és abba kéne hagyni az önáltató halandzsázást a fönntartható fejlődésről, ami – értjük pontosan – egyáltalán nem fejlődés, mindössze a mindent maga alá gyűrő tőkekonzentráció gyarapodási kényszere (ekként késztetése), fönntarthatónak pedig semmiképpen nem vélelmezhető, éppen ellenkezőleg: előre jelezhető lehetséges katasztrófa ketyegő bombája: fenyegetve a csipegető varjút, a szerelmes macskát, a báméskodó hiúzt, és bennünket, akik hallván a ketyegést is, engedjük...

